

2018 оны 04 дүгээр сарын 06
№13/1018/

ТӨРИЙН МЭДЭЭЛЭЛ

МОНГОЛ УЛСЫН ИХ ХУРЛЫН АЛБАН МЭДЭЭЛЭЛ

**Монгол Улсын
Ерөнхийлөгчийн
зарлиг**

**Шүүгчийг сонгон
шалгаруулах журам
шинэчлэн батлах тухай**

**Монгол Улсын
Засгийн газрын
тогтоол**

**Татварын алдангийн
хэмжээг тогтоох тухай**

**Монгол Улсын
Үндсэн хуулийн
цэцийн дүгнэлт**

**Монгол Улсын Их Хурлын
2017 оны 23 дугаар тогтоол
Үндсэн хуулийн холбогдох
заалтыг зөрчсөн эсэх маргааныг
хянан шийдвэрлэсэн тухай**

ГАРЧИГ

МОНГОЛ УЛСЫН ЕРӨНХИЙЛӨГЧИЙН ЗАРЛИГ

142.	Дүрэм батлах тухай	Дугаар 12	441
143.	Шүүгчийг сонгон шалгаруулах журам шинэчлэн батлах тухай	Дугаар 13	446

МОНГОЛ УЛСЫН ЗАСГИЙН ГАЗРЫН ТОГТООЛ

144.	Журам батлах тухай	Дугаар 11	451
145.	Татварын алдангийн хэмжээг тогтоох тухай	Дугаар 24	457

МОНГОЛ УЛСЫН ҮНДСЭН ХУУЛИЙН ЦЭЦИЙН ДҮГНЭЛТ

146.	Монгол Улсын Их Хурлын 2017 оны 23 дугаар тогтоол Үндсэн хуулийн холбогдох заалтыг зөрчсөн эсэх маргааныг хянан шийдвэрлэсэн тухай	Дугаар 03	457
------	--	-----------	-----

МОНГОЛ УЛСЫН ЕРӨНХИЙЛӨГЧИЙН ЗАРЛИГ

2018 оны 01 дүгээр сарын 31-ний өдөр

Дугаар 12

Улаанбаатар хот

Дүрэм батлах тухай

Монгол Улсын Үндсэн хуулийн гучин дөрөвдүгээр зүйлийн 1 дэх хэсэг, Монгол Улсын Ерөнхийлөгчийн тухай хуулийн 9 дүгээр зүйлийн 1 дэх хэсэг, Прокурорын тухай хуулийн 67 дугаар зүйлийн 67.3 дахь хэсгийг тус тус үндэслэн ЗАРЛИГ БОЛГОХ нь:

1. “Прокурорын сахилгын дүрэм”-ийг хавсралт ёсоор баталсугай.

2. Энэ зарлиг батлагдсантай холбогдуулан Монгол Улсын Ерөнхийлөгчийн 2002 оны 148 дугаар зарлигийн 2 дугаар хавсралтыг хүчингүй болсонд тооцсугай.

**МОНГОЛ УЛСЫН
ЕРӨНХИЙЛӨГЧ**

**ХАЛТМААГИЙН
БАТТУЛГА**

Монгол Улсын Ерөнхийлөгчийн 2018 оны
1 дүгээр сарын 31-ний өдрийн 12 дугаар
зарлигийн хавсралт

ПРОКУРОРЫН САХИЛГЫН ДҮРЭМ

Нэг. Нийтлэг үндэслэл

1.1. Прокурорт сахилгын шийтгэл оногдуулахад Монгол Улсын Үндсэн хууль, Төрийн албаны тухай хууль, Прокурорын тухай хууль, энэ дүрмийг баримтална.

1.2. Прокурор хуулиар тогтоосон чиг үүрэг, бүрэн эрхээ хэрэгжүүлэхдээ гагцхүү хууль, түүнд нийцүүлэн гаргасан Улсын Ерөнхий прокурорын шийдвэрийг удирдлага болгох, хуулийг нэг мөр хэрэглэх явдлыг өөрийн чиг үүргийн хүрээнд хангах, дээд шатны прокурорын үндэслэл бүхий шийдвэрийг заавал биелүүлэх, албан үүрэгт ажилдаа үнэнч шударга, санаачлагатай хандах, мэдлэг, мэргэшлээ байнга дээшлүүлэх, прокурорын ёс зүйн хэм хэмжээг сахих үүрэгтэй. Прокурор нь байгууллагынхаа дотоод журмыг чанд сахина.

1.3. Прокурорт дараах үндэслэлээр сахилгын шийтгэл оногдуулна:

1.3.1. хууль, хуулийг хэрэгжүүлэх талаар Улсын Ерөнхий прокуророос гаргасан тушаал, заавар, журмыг хэрэгжүүлээгүй, зөрчсөн;

1.3.2. прокурорын ёс зүйн дүрмийг зөрчсөн;

1.3.3. байгууллагын дотоод журмыг зөрчсөн;

1.3.4. хуульд заасан албаны чиг үүргээ хүндэтгэн үзэх шалтгаангүйгээр биелүүлээгүй;

1.3.5. прокурорын мэргэжлийн дүрмийг зөрчсөн.

1.4. Сахилгын шийтгэл оногдуулах үндэслэлийг заавал шалгаж тогтоосон байна.

Хоёр. Сахилгын шийтгэл оногдуулах үндэслэлийг шалгах

2.1. Прокурорын тухай хуулийн 6 дугаар зүйлийн 6.4 дэх хэсэгт заасан дээд шатны прокурор нь доод шатны прокурорт сахилгын шийтгэл оногдуулах үндэслэл байгаа эсэх талаар шалгалт явуулна.

2.2. Шаардлагатай гэж үзвэл Улсын Ерөнхий прокурор, аймаг, нийслэл, дагнасан, дүүргийн прокурорын газрын ерөнхий прокурор, сум буюу сум дундын ерөнхий прокуророос тусгайлан томилсон прокурор сахилгын шийтгэл оногдуулах үндэслэлийн талаар шалгалт явуулж болно.

2.3. Энэ дүрмийн 1.3.2 дахь хэсэгт заасан үндэслэлийг Прокурорын ёс зүйн зөвлөл, 1.3.1, 1.3.5 дахь хэсэгт заасан үндэслэлийг Прокурорын мэргэжлийн зөвлөл шалгаж тогтооно.

2.4. Сахилгын шийтгэл оногдуулах үндэслэлийг шалгах хугацаа 15 хоногоос хэтрэхгүй байна. Зайлшгүй нэмэлт шалгалт хийх шаардлагатай гэж үзвэл шалгах хугацааг дээд шатны прокурор 7 хүртэл хоногоор хугацааг сунгаж, 3 хоногийн дотор зөвлөлийн хуралдаанаар хэлэлцүүлнэ.

Гурав. Шалгалт явуулж дууссаны дараа явуулах үйл ажиллагаа

3.1. Прокурорт сахилгын шийтгэл оногдуулах үндэслэл тогтоогдсон гэж үзвэл шалгалтын материалтай танилцах эрхтэй болохыг тухайн прокурорт тайлбарлаж өгнө. Прокурор шалгалтын материалтай танилцсан бол энэ тухай тэмдэглэл үйлдэж, гарын үсэг зуруулна. Тухайн прокурор шалгалтын материалтай танилцахаас татгалзвал энэ талаар тэмдэглэл үйлдэнэ.

3.2. Тухайн прокурор шалгалтын материалтай танилцаж, тайлбар гаргах, нэмэлт шалгалт хийлгэх тухай бичгээр хүсэлт гаргах эрхтэй. Дээд шатны прокурор хүсэлтийг хангах, эсхүл хүсэлтийг хангахаас татгалзаж мэдэгдэнэ.

3.3. Прокурорт сахилгын шийтгэл оногдуулах үндэслэл тогтоогдоогүй бол дээд шатны прокурорт танилцуулж, шалгалтын материалыг архивын нэгж болгон хадгална.

3.4. Шалгалтыг иргэн, байгууллага, албан тушаалтны гомдол, мэдээллийн дагуу явуулж, прокурорт сахилгын шийтгэл оногдуулах үндэслэлгүй гэж үзсэн бол энэ тухай гомдол гаргасан иргэн, байгууллага, албан тушаалтанд албан ёсоор хариу өгнө.

Дөрөв. Сахилгын шийтгэл оногдуулах

4.1. Прокурорын мэргэжлийн болон ёс зүйн зөвлөлийн ажиллах журамд заасны дагуу хэлэлцээгүй бусад асуудлаар тухайн прокурорт сахилгын шийтгэл оногдуулах үндэслэлтэй гэж үзсэн тохиолдолд уг асуудлыг Улсын Ерөнхий прокурорын болон аймаг, нийслэл, дагнасан, дүүргийн прокурорын газрын ерөнхий прокурорын дэргэдэх зөвлөлийн хуралдаанаар хэлэлцүүлнэ.

4.2. Улсын Ерөнхий прокурорын болон аймаг, нийслэл, дагнасан, дүүргийн прокурорын газрын ерөнхий прокурорын дэргэдэх зөвлөлийн

хуралдаанд тухайн прокурорыг байлцуулж, сахилгын шийтгэл оногдуулах үндэслэлийн талаар шалгасан албан тушаалтан танилцуулна.

4.3. Прокурор өөрөө хүсэлт гаргаагүй бол зөвлөлийн хуралдаанд оролцуулахгүй байж болно.

4.4. Улсын Ерөнхий прокурорын болон аймаг, нийслэл, дагнасан, дүүргийн прокурорын газрын ерөнхий прокурорын дэргэдэх зөвлөлийн хуралдаанаар прокурорт сахилгын шийтгэл оногдуулах эсэх асуудлыг хэлэлцээд дараах шийдвэрийн аль нэгийг гаргана;

4.4.1. Прокурорын тухай хуулийн 67 дугаар зүйлд заасан сахилгын шийтгэлийн аль нэгийг оногдуулахаар тогтох;

4.4.2. шалгалт дутуу хийгдсэн гэж үзвэл энэ дүрмийн 2.4 дүгээр зүйлд заасан хугацаанд дахин шалгалт хийлгэх, нэмэлт баримт шаардан авах;

4.4.3. тухайн прокурорт сахилгын шийтгэл оногдуулах үндэслэлгүй гэж үзвэл энэ тухай гомдол, хүсэлт ирүүлсэн иргэн, байгууллага, албан тушаалтанд хариу өгөх;

4.4.4. тухайн прокурорын үйлдэл, үйл ажиллагаа нь гэмт хэргийн шинжтэй бол Эрүүгийн хэрэг хянан шийдвэрлэх тухай хуульд заасан харъяаллын дагуу шалгуулахаар шилжүүлэх.

4.5. Аймаг, нийслэл, дагнасан, дүүргийн прокурорын газрын ерөнхий прокурорын дэргэдэх зөвлөлийн хуралдаанаас тухайн прокурорт Прокурорын тухай хуулийн 67 дугаар зүйлийн 67.1.3, 67.1.4, 67.1.5 дахь хэсэгт заасан сахилгын шийтгэлийн аль нэгийг оногдуулах үндэслэлтэй гэж тогтсон тохиолдолд Улсын Ерөнхий прокурорт шалгалтын материал, зөвлөлийн хуралдааны тэмдэглэл, саналыг даруй хүргүүлнэ.

4.6. Сум буюу сум дундын ерөнхий прокурор харъяа прокурортоо сахилгын шийтгэл оногдуулах үндэслэлтэй гэж үзвэл шалгасан материал, саналыг дээд шатны прокурорт даруй хүргүүлнэ.

4.7. Прокурорт сахилгын шийтгэл оногдуулахдаа гаргасан зөрчлийн шинж байдал, шалтгаан, нөхцөл, зөрчил гаргагчийн хувийн байдал зэргийг харгалзана.

4.8. Прокурорт сахилгын шийтгэлийг Улсын ерөнхий прокурор, аймаг, нийслэл, дагнасан, дүүргийн прокурорын газрын ерөнхий прокурорын тушаалаар оногдуулна.

4.9. Сахилгын шийтгэлийн төрлийг нэг зөрчилд давхардуулан оногдуулж болохгүй.

4.10. Прокурорт сахилгын шийтгэл оногдуулах тушаалд Прокурорын тухай хууль, Прокурорын сахилгын дүрмийн холбогдох зүйл, заалтыг удирдлага болгоно. Прокурорын гаргасан зөрчил нь хөдөлмөрийн харилцаатай холбоотой, эсхүл байгууллагын дотоод журмыг зөрчсөн бол Хөдөлмөрийн тухай хуулийн холбогдох зүйл, заалтыг, мэргэжлийн дүрэм болон ёс зүйн хэм хэмжээг зөрчсөн бол Прокурорын ёс зүйн дүрэм, Мэргэжлийн дүрмийн холбогдох зүйл, заалтыг, тус тус баримталж, сахилгын шийтгэл оногдуулна.

4.11. Сахилгын шийтгэл хүлээсэн прокурор шийдвэрийг үндэслэлгүй гэж үзвэл гомдлоо тухайн шийдвэрийг мэдсэн өдрөөс хойш 1 сарын дотор Улсын Ерөнхий прокурорт, Улсын Ерөнхий прокурор оногдуулсан бол шүүхэд гаргаж болно.

4.12. Сахилгын шийтгэл оногдуулсан тушаалыг тухайн прокурорт танилцуулж, түүний хувийн хэрэгт хадгалах бөгөөд шаардлагатай гэж үзвэл сахилгын шийтгэл оногдуулсан тухай хамт олонд мэдээлнэ.

Тав.Сахилгын шийтгэл оногдуулах хөөн хэлэлцэх хугацаа

5.1. Сахилгын зөрчлийг илрүүлснээс хойш 1 сар, сахилгын зөрчил гаргаснаас хойш 6 сар өнгөрсөн бол сахилгын шийтгэл оногдуулахгүй.

Зургаа. Сахилгын шийтгэлгүйд тооцох

6.1.Сахилгын шийтгэл оногдуулснаас хойш 1 жилийн хугацаа өнгөрсөн бөгөөд энэ хугацаанд сахилгын шийтгэл хүлээгээгүй бол түүнийг сахилгын шийтгэлгүйд тооцно.

6.2.Сахилгын шийтгэл хүлээсэн прокурор нь гаргасан зөрчлөө бүрэн засч, үүрэгт ажлаа зохих ёсоор хэрэгжүүлж, шийтгэл оногдуулснаас хойш 6 сарын хугацаа өнгөрсөн бол дээд шатны прокурор хугацаа дуусахаас өмнө сахилгын шийтгэлгүйд тооцож болно.

6.3. Дараах хүсэлт, саналыг харгалзан хугацаа дуусахаас өмнө сахилгын шийтгэлгүйд тооцно:

6.3.1.сахилгын шийтгэл хүлээсэн прокурорын хүсэлт;

6.3.2.хугацаа дуусахаас өмнө сахилгын шийтгэлгүйд тооцуулах тухай доод шатны прокурорын санал.

6.4.Хугацаа дуусахаас өмнө сахилгын шийтгэлгүйд тооцохдоо Улсын Ерөнхий прокурор, аймаг, нийслэл, дагнасан, дүүргийн прокурорын газрын ерөнхий прокурор тушаал гаргана.

6.5.Албан тушаал бууруулах шийтгэлийг сахилгын шийтгэлгүйд тооцсон, хугацаа дуусахаас өмнө сахилгын шийтгэлгүйд тооцсон нь тухайн прокурорыг өмнөх албан тушаалд эгүүлэн томилох үндэслэл болохгүй.

МОНГОЛ УЛСЫН ЕРӨНХИЙЛӨГЧИЙН ЗАРЛИГ

2018 оны 02 дугаар
сарын 02-ны өдөр

Дугаар 13

Улаанбаатар
хот

Шүүгчийг сонгон шалгаруулах журам шинэчлэн батлах тухай

Монгол Улсын Ерөнхийлөгчийн тухай хуулийн 9 дүгээр зүйлийн 1, Шүүгчийн эрх зүйн байдлын тухай хуулийн 8 дугаар зүйлийн 8.1 дэх хэсгийг тус тус үндэслэн ЗАРЛИГ БОЛГОХ нь:

1. “Шүүгчийг сонгон шалгаруулах журам”-ыг хавсралт ёсоор баталсугай.

2. Энэ зарлиг батлагдсантай холбогдуулан Монгол Улсын Ерөнхийлөгчийн 2017 оны 6 дугаар сарын 08-ны өдрийн 103 дугаар зарлигийг хүчингүй болсонд тооцсугай.

**МОНГОЛ УЛСЫН
ЕРӨНХИЙЛӨГЧ**

**ХАЛТМААГИЙН
БАТТУЛГА**

Монгол Улсын Ерөнхийлөгчийн
2018 оны 13 дугаар зарлигийн хавсралт

ШҮҮГЧИЙГ СОНГОН ШАЛГАРУУЛАХ ЖУРАМ

Нэг.Нийтлэг үндэслэл

1.1.Бүх шатны шүүхийн шүүгч, анхан болон давж заалдах шатны шүүхийн Ерөнхий шүүгч /цаашид “шүүгч” гэх/-ийн албан тушаалд нэр дэвшигчээс шалгалт авах, дүгнэлт гаргах, сонгон шалгаруулах ажиллагаа /цаашид “сонгон шалгаруулалт” гэх/-г энэ журмаар зохицуулна.

1.2.Энэхүү журам нь Монгол Улсын Үндсэн хууль, Шүүгчийн эрх зүйн байдлын тухай хууль, Шүүхийн захиргааны тухай хууль, Хуульчийн эрх зүйн байдлын тухай хууль болон бусад хууль тогтоомжид нийцсэн байна.

1.3.Сонгон шалгаруулалт нь Шүүхийн мэргэшлийн хороо /цаашид “Мэргэшлийн хороо” гэх/-ны шалгалтын үнэлгээ, Шүүхийн ерөнхий зөвлөлийн болон Монголын хуульчдын холбооны дүгнэлт, Шүүхийн ерөнхий зөвлөлийн Монгол Улсын Ерөнхийлөгчид өргөн мэдүүлэх санал хураалтаас бүрдэнэ.

1.4.Анхан шатны шүүхийн шүүгчийн сонгон шалгаруулалтыг жилд хоёроос доошгүй удаа, давж заалдах болон хяналтын шатны шүүхийн шүүгчийн, Ерөнхий шүүгчийн сонгон шалгаруулалтыг сул орон тоо зарлагдах бүрд зохион байгуулна.

1.5.Шүүгч, Ерөнхий шүүгчид нэр дэвшигч Шүүгчийн эрх зүйн байдлын тухай хуулийн 4 дүгээр зүйлийн 4.1.6-4.1.9, 5 дугаар зүйлийн 5.1.1-5.1.3, 7 дугаар зүйлийн 7.1.4 дэх заалтад заасан шаардлагыг хэрхэн хангасныг Мэргэшлийн хороо шалгаж үнэлгээ өгнө.

1.6.Анхан болон давж заалдах, хяналтын шатны шүүхийн шүүгчийн шалгалтын арга, хэлбэр, үнэлэх аргачлалыг Мэргэшлийн хорооны саналыг үндэслэн Шүүхийн ерөнхий зөвлөл боловсруулах бөгөөд уг аргачлалыг Монгол Улсын Ерөнхийлөгчийн Тамгын газраар хянуулж, энэ журамд нийцсэн эсэх тухай дүгнэлт гаргуулна. Шалгалтын даалгаврын агуулга, нууцлалыг Мэргэшлийн хороо хариуцна.

1.7.Мэргэшлийн хорооны ажлын алба /цаашид “Ажлын алба” гэх/ нь шүүгчийн сонгон шалгаруулах ажлыг зохион байгуулж, техникийн туслалцаа үзүүлнэ.

1.8.Сонгон шалгаруулах ажлыг нээлттэй, ил тод байх, шударга ёсыг эрхэмлэх, хууль дээдлэх зарчмыг баримтлан хэрэгжүүлнэ.

Хоёр.Шүүгчийн сонгон шалгаруулалтын төрөл, үнэлгээ

2.1.Сонгон шалгаруулалт нь дараах төрөлтэй байна:

- 2.1.1.анхан шатны шүүхийн шүүгчийн;
- 2.1.2.давж заалдах шатны шүүхийн шүүгчийн;
- 2.1.3.хяналтын шатны шүүхийн шүүгчийн;
- 2.1.4.ерөнхий шүүгчийн;

2.2.Энэ журмын 2.1-т заасан сонгон шалгаруулалтын хүрээнд Мэргэшлийн хороо суурь болон тусгай шалгалтыг зохион байгуулж, үнэлгээ гаргана. Шалгалтын хэсэг тус бүрийг 100 хүртэл оноогоор үнэлнэ. Нэр дэвшигчийн мэргэжлийн ёс зүй, зан төлөв, монгол хэлний болон хэрэглээний програм ашиглах чадварыг суурь шалгалтаар, хууль хэрэглэх мэдлэг, чадвар, туршлагыг тусгай шалгалтаар үнэлнэ.

2.3.Суурь шалгалтыг энэ журмын 2.1.1, 2.1.3-т заасан сонгон шалгаруулалтад орж буй нэр дэвшигчээс авна.

2.4.Энэ журмын 2.1.1, 2.1.3-т заасан сонгон шалгаруулалтад орж буй нэр дэвшигч суурь шалгалтад авбал зохих 100 онооны 60 ба түүнээс дээш оноог авсан тохиолдолд тусгай шалгалт өгөх эрхтэй болно. Нэр дэвшигчийн суурь болон тусгай шалгалтын оноо 60 ба түүнээс дээш байвал Мэргэшлийн хорооны шалгалтад тэнцсэн гэж үзнэ.

2.5.Энэ журмын 2.1.2, 2.1.4-т заасан сонгон шалгаруулалтад Шүүгчийн эрх зүйн байдлын тухай хуульд заасан зохих шаардлагын дагуу шүүгчээр ажилласан нэр дэвшигч орно. Нэр дэвшигчийг бүртгэхдээ хуульд заасан шаардлагыг хангасан эсэхийг нягтална.

2.6.Энэ журмын 2.1.2, 2.1.4-т заасан сонгон шалгаруулалтад орж буй нэр дэвшигчээс тусгай шалгалт авна. Нэр дэвшигчийн шалгалтын оноо 60 ба түүнээс дээш байвал Мэргэшлийн хорооны шалгалтад тэнцсэн гэж үзнэ.

2.7.Шүүгч өөр дагнасан шүүхэд шилжих тохиолдолд энэ журмын дагуу шалгалт өгнө.

2.8.Шалгалтад тэнцсэн нэр дэвшигч адил шатны болон өөр дагнасан шүүхийн шүүгчийн сонгон шалгаруулалтад оролцох тохиолдолд Шүүхийн захиргааны тухай хуулийн 23 дугаар зүйлийн 23.7-д заасан хугацаанд суурь шалгалтын оноог нөөцийн онооноос тооцуулж болно.

2.9.Мэргэшлийн хороо нэр дэвшигчийн шалгалтын үнэлгээг нэн даруй гаргаж www.shuugch-songon.mn цахим хуудсанд байрлуулна.

2.10.Мэргэшлийн хорооны үнэлгээ Шүүхийн захиргааны тухай хуулийн 23 дугаар зүйлийн 23.7-д заасны дагуу хоёр жилийн хугацаанд хүчинтэй байх бөгөөд энэ нь нэр дэвшигч сонгон шалгаруулалтад дахин оролцох эрхийг хязгаарлах үндэслэл болохгүй.

2.11.Анхан шатны шүүхийн шүүгчийн шалгалтад тэнцсэн нэр дэвшигч шүүгчийн бэлтгэл сургалтад хамрагдана. Бэлтгэл сургалтын агуулга 24 багц цаг хүртэл байх бөгөөд уг сургалтыг 30 хоногт багтаан зохион байгуулна.

Гурав.Анхан шатны шүүхийн шүүгчийн шалгалт

3.1.Суурь шалгалт:

3.1.1.ёс зүй, зан төлөв 70 хүртэл оноо. Үүнд:

- сорил 30 хүртэл оноо;
- ярилцлага 30 хүртэл оноо;
- намтар судлах 10 хүртэл оноо.

3.1.2.Монгол хэлний бичгийн болон ярианы чадвар 20 хүртэл оноо;

3.1.3.хэрэглээний програм ашиглах чадварыг 10 хүртэл оноогоор үнэлнэ.

3.2.Тусгай шалгалт:

3.2.1.Үндсэн хуулийн болон салбар эрх зүйн мэдлэг 30 хүртэл оноо;

3.2.2.эрх зүйн баримт бичгийн төсөл боловсруулах 30 хүртэл оноо;

3.2.3.хууль хэрэглэх мэдлэг, ур чадварыг 40 хүртэл оноогоор тус тус үнэлнэ.

Дөрөв.Давж заалдах шатны шүүхийн шүүгчийн шалгалт

4.1.Тусгай шалгалт:

4.1.1.хууль хэрэглэх мэдлэг, ур чадвар 40 хүртэл оноо;

4.1.2.шүүн таслах ажлын туршлага 30 хүртэл оноо;

4.1.3.магадлал бичих ур чадварыг 30 хүртэл оноогоор тус тус үнэлнэ.

Тав. Хяналтын шатны шүүхийн шүүгчийн шалгалт

5.1.Суурь шалгалт:

5.1.1.ёс зүй, зан төлөв 70 хүртэл оноо. Үүнд:

- сорил 30 хүртэл оноо;
- ярилцлага 30 хүртэл оноо;
- намтар судлах 10 хүртэл оноо.

5.1.2.монгол хэлний бичгийн болон ярианы чадвар 20 хүртэл оноо;

5.1.3.хэрэглээний програм ашиглах чадварыг 10 хүртэл оноогоор үнэлнэ.

5.2.Тусгай шалгалт:

5.2.1.Үндсэн хуулийн эрх зүйн мэдлэг 20 хүртэл оноо;

5.2.2.хууль тайлбарлах ур чадвар 30 хүртэл оноо;

5.2.3.шүүхийн шийдвэрт дүн шинжилгээ хийх 30 хүртэл оноо;

5.2.4.мэргэшсэн байдал /боловсролын зэрэг, эрдмийн бүтээл зэргийг харгалзан/ 20 хүртэл оноогоор тус тус үнэлнэ.

Зургаа. Ерөнхий шүүгчийн шалгалт

6.1.Тусгай шалгалт:

6.1.1.манлайлал 20 хүртэл оноо;

6.1.2.хууль хэрэглэх мэдлэг, ур чадварыг 40 хүртэл хүртэл оноо;

6.1.3.шүүн таслах ажиллагааны туршлага 40 хүртэл оноогоор тус тус үнэлнэ.

Долоо.Дүгнэлт гаргах

7.1.Мэргэшлийн хороо нь сонгон шалгаруулалтад тэнцсэн шүүгчид нэр дэвшигчдийн нэрсийг үнэлгээний хамт Шүүхийн ерөнхий зөвлөлд шалгаруулалт дууссанаас хойш ажлын 3 хоногийн дотор хүргүүлнэ.

7.2.Шүүгчийн эрх зүйн байдлын тухай хуулийн 12 дугаар зүйлийн 12.2-т заасан дүгнэлтийг Хуульчдын холбоо нэр дэвшигчдийн нэрийн жагсаалт хүлээн авсан өдрөөс хойш 15 хоногийн дотор гарган Шүүхийн Ерөнхий зөвлөлд хүргүүлнэ.

7.3.Сул орон тоонд нэр дэвшигч Шүүхийн ерөнхий зөвлөлийн ярилцлагад тухай бүр оролцоно.

7.4.Шүүхийн ерөнхий зөвлөл сул орон тоонд нэр дэвшигчтэй ярилцлага зохион байгуулж үнэлэн, дүгнэлт гаргана.

Найм. Өргөн мэдүүлэх санал хураалт

8.1.Шүүхийн ерөнхий зөвлөл нь хуралдаанаараа сул орон тоонд нэр дэвшигч бүрийг хэлэлцэж олонхийн саналаар сонгон шалгаруулна.

8.2.Шүүхийн ерөнхий зөвлөл нь нэр дэвшигчийн нэрийг хуульд заасны дагуу Монгол Улсын Ерөнхийлөгчид өргөн мэдүүлнэ.

МОНГОЛ УЛСЫН ЗАСГИЙН ГАЗРЫН ТОГТООЛ

2018 оны 1 дүгээр
сарын 10-ны өдөр

Дугаар 11

Улаанбаатар
хот

Журам батлах тухай

Цэргийн албаны тухай хуулийн 17.2-т заасныг үндэслэн Монгол Улсын Засгийн газраас ТОГТООХ нь:

1. “Цэргийн гэрээт алба хаах журам”-ыг хавсралт ёсоор баталсугай.
2. Энэхүү журмын хэрэгжилтэд хяналт тавьж ажиллахыг Монгол Улсын Шадар сайд Ө.Энхтүвшин, Батлан хамгаалахын сайд Н.Энхболд, Хууль зүй, дотоод хэргийн сайд Ц.Нямдорж нарт үүрэг болгосугай.
3. Энэ тогтоол гарсантай холбогдуулан “Журам батлах тухай” Засгийн газрын 2008 оны 5 дугаар сарын 28-ны өдрийн 194 дүгээр тогтоолыг хүчингүй болсонд тооцсугай.

**МОНГОЛ УЛСЫН
ЕРӨНХИЙ САЙД**

У.ХҮРЭЛСҮХ

БАТЛАН ХАМГААЛАХЫН САЙД

Н.ЭНХБОЛД

Засгийн газрын 2018 оны 11 дүгээр
тогтоолын хавсралт

ЦЭРГИЙН ГЭРЭЭТ АЛБА ХААХ ЖУРАМ

Нэг. Нийтлэг үндэслэл

1.1. Монгол Улсын иргэний зэвсэгт хүчин, хилийн болон дотоодын цэрэг, онцгой байдлын байгууллага (цаашид “төрийн цэргийн байгууллага” гэх)-д сайн дураар цэргийн жинхэнэ албыг гэрээгээр хаахтай холбоотой харилцааг энэхүү журмаар зохицуулна.

1.2. Цэргийн гэрээт алба нь байлдагч, түрүүчийн болон ахлагч, офицерын гэсэн төрөлтэй байна.

1.3. Цэргийн гэрээт албыг байлдагч, түрүүчээр хаах иргэний тооны дээд хязгаарыг батлан хамгаалах асуудал эрхэлсэн төрийн захиргааны төв байгууллагын саналыг үндэслэн Засгийн газар жил бүр тогтооно.

1.4. Төрийн цэргийн байгууллага өөрийн албаны онцлог нийцүүлэн ахлагч, офицероор цэргийн гэрээт албанд элсүүлэх мэргэжил,

албан тушаалын жагсаалтыг баталж мөрдүүлэх бөгөөд жагсаалтыг төрийн бодлого, хууль тогтоомж болон албаны хэрэгцээ шаардлагад нийцүүлэн тодотгож, өөрчлөлт оруулж болно.

1.5. Ахлагч, офицероор цэргийн гэрээт албанд элсүүлэх мэргэжил, тооны дээд хязгаарыг цэргийн байгууллагуудын саналыг үндэслэн батлан хамгаалах асуудал эрхэлсэн төрийн захиргааны төв байгууллага жил бүр батална.

1.6. Төрийн цэргийн байгууллагад цэргийн жинхэнэ албыг гэрээгээр хааж байгаа иргэн (цаашид “цэргийн гэрээт алба хаагч” гэх)-д Монгол Улсын Ерөнхийлөгчийн зарлигаар батлагдсан “Цэргийн цол олгох журам”-ын дагуу цэргийн цол олгоно. Офицероор цэргийн гэрээт алба хаах иргэнд түүний эзэмшсэн мэргэжил, гүйцэтгэх үүргийг нь харгалзан томилгоот албан тушаалын цол олгож болно.

1.7. Цэргийн гэрээт алба хаагчийн албан тушаалын ангилал, цэргийн цолны зэрэглэлийг батлан хамгаалах, дотоод хэргийн асуудал эрхэлсэн Засгийн газрын гишүүний тогтоосны дагуу дагаж мөрдөнө.

1.8. Онцгой байдлын байгууллагад цэргийн гэрээт алба хаах ахлагч, офицерын албан тушаалын ангилал, цэргийн цолны зэрэглэлийг онцгой байдлын байгууллагын албан хаагчийн нэгэн адил тогтооно.

Хоёр. Иргэнийг цэргийн гэрээт албанд элсүүлэх

2.1. Цэргийн гэрээт алба хаах иргэн цэргийн дараах байгууллагад хүсэлт гаргана:

2.1.1. байлдагч, түрүүчээр алба хаах иргэн цэргийн нэгтгэл, анги, байгууллагад;

2.1.2. ахлагчийн алба хаах иргэн төрлийн цэргийн командлал, Хил хамгаалах ерөнхий газар, Дотоодын цэргийн штаб, Онцгой байдлын ерөнхий газар, Зэвсэгт хүчний Жанжин штаб, батлан хамгаалах асуудал эрхэлсэн төрийн захиргааны төв байгууллагад;

2.1.3. офицерын алба хаах иргэн Хил хамгаалах ерөнхий газар, Дотоодын цэргийн штаб, Онцгой байдлын ерөнхий газар, Зэвсэгт хүчний Жанжин штаб, батлан хамгаалах асуудал эрхэлсэн төрийн захиргааны төв байгууллагад.

2.2. Цэргийн гэрээт алба хаах иргэн Цэргийн албаны тухай хуулийн 19.2.3, 19.2.4, 19.2.5-д заасан шалгуур үзүүлэлтийг хангасан байна.

2.3. Цэргийн гэрээт албыг байлдагч, түрүүчээр хаах иргэн энэхүү журмын 2.2-т зааснаас гадна дараах шаардлагыг хангасан байна:

- 2.3.1. хугацаат цэргийн алба хаасан байх;
- 2.3.2. бүрэн дунд болон түүнээс дээш боловсролтой байх;
- 2.3.3. 29 хүртэлх настай байх.

2.4. Цэргийн гэрээт албыг ахлагч, офицероор хаах иргэн энэ журмын 2.2-т зааснаас гадна дараах шаардлагыг хангасан байна:

2.4.1. дипломын болон түүнээс дээш боловсролтой байх;

2.4.2. мэргэжил, мэргэшил, ур чадварын түвшин нь томилогдох албан тушаалын шалгуур үзүүлэлт, ажлын байрны шаардлагыг хангасан байх;

2.4.3. Цэргийн албаны тухай хуулийн 10.5, 11.4, 11.5-д зааснаас хэтрээгүй настай байх;

2.4.4. мэргэжлээрээ 3-аас доошгүй жил ажилласан байх.

2.5. Энэхүү журмын 2.2-2.4-т заасан шаардлагыг хангаж, шалгалтын дүнгээр тэнцсэн иргэнийг цэргийн гэрээт албанд элсүүлж, алба хаалгах тухай шийдвэрийг энэхүү журмын 2.1-д заасан цэргийн анги, байгууллагын захирагч, дарга гаргана.

Гурав. Гэрээ байгуулах

3.1. Энэхүү журмын 2.5-д заасны дагуу цэргийн гэрээт алба хаалгах шийдвэр гарсан иргэнтэй Хил хамгаалах ерөнхий газар, Дотоодын цэргийн штаб, Онцгой байдлын ерөнхий газар, Зэвсэгт хүчний Жанжин штаб, батлан хамгаалах асуудал эрхэлсэн төрийн захиргааны төв байгууллагын эрх бүхий албан тушаалтан цэргийн гэрээт алба хаах гэрээ байгуулна.

3.2. Төрийн цэргийн байгууллагууд албаны онцлогтоо нийцүүлэн цэргийн гэрээт алба хаах гэрээний загварыг баталж мөрдүүлнэ.

3.3. Цэргийн гэрээт алба хаах гэрээнд дараах асуудлыг тусгана:

3.3.1. гэрээний хугацаанд алба хаах цэргийн нэгтгэл, анги, байгууллага, салбар, эрхлэх албан тушаал;

3.3.2. алба хаах хугацаа;

- 3.3.3. цалин хөлс, нэмэгдлийн хэмжээ;
- 3.3.4. талуудын эрх, үүрэг;
- 3.3.5. талуудын хүлээх хариуцлага;
- 3.3.6. гэрээ хүчин төгөлдөр болох хугацаа;
- 3.3.7. бусад асуудал.

3.4. Цэргийн гэрээт алба хаах гэрээг 2 хувь үйлдэж, талууд тус бүр нэг хувийг хадгална.

Дөрөв. Цэргийн гэрээт алба хаах

4.1. Цэргийн гэрээт алба хаагчийн үүрэг гүйцэтгэхтэй холбогдсон харилцааг цэргийн жинхэнэ алба хаагчийн нэгэн адил холбогдох хууль тогтоомж, цэргийн нийтлэг дүрмээр зохицуулна.

4.2. Цэргийн гэрээт албыг байлдагч, түрүүчээр хаах хугацаа Цэргийн албаны тухай хуулийн 8.2-т заасны дагуу 24 сар байх бөгөөд гэрээний хугацааг цаашид хоёр жилээр 31 нас хүртэл сунгаж болно.

4.3. Иргэн цэргийн байгууллагад шаардлагатай мэргэжил, албан тушаалд ахлагч, офицероор тав хүртэл жилийн хугацаагаар цэргийн гэрээт алба хааж болно.

4.4. Цэргийн гэрээт албаны байлдагч, түрүүчийн сургалтыг цэргийн алба хаасан хугацаа, гүйцэтгэх үүрэгтэй нь уялдуулан зохион байгуулах бөгөөд сургалтын шатлалыг Зэвсэгт хүчний Жанжин штаб, Хил хамгаалах ерөнхий газар, Дотоодын цэргийн штабын сургалт хариуцсан нэгж тогтооно.

4.5. Цэргийн гэрээт албыг ахлагч, офицероор хаах иргэн цэргийн жинхэнэ алба хаагаагүй тохиолдолд цэргийн бэлтгэл сургалтад хамрагдаж, цэргийн тангараг өргөнө.

4.6. Цэргийн бэлтгэл сургалтыг энэхүү журмын 2.1-д заасан цэргийн анги, байгууллага нэгдсэн журмаар зохион байгуулах бөгөөд сургалтын хөтөлбөр, төлөвлөгөөг цэргийн мэргэжлийн дээд удирдлагын байгууллага батална.

4.7. Цэргийн гэрээт албаны байлдагч, түрүүчийг цэргийн хэрэгт мэргэших, хос мэргэжил эзэмшихэд нь алба хааж байгаа цэргийн анги, байгууллага бүх талын дэмжлэг үзүүлнэ.

4.8. Цэргийн гэрээт албаны байлдагч, түрүүч нь үндсэн сургалт, бэлтгэлээс хөндийрөхгүйгээр үүрэг гүйцэтгэхэд шаардагдах мэдлэг,

мэргэжил, боловсрол эзэмших зорилгоор оройн болон зайны сургалтад хамрагдаж болно.

4.9. Гэрээний хугацаа дуусч байгаа цэргийн гэрээт албаны байлдагч, түрүүч цаашид их, дээд сургууль, коллежид элсэн суралцах хүсэлт гаргасан тохиолдолд түүнд шалгалтад орох бэлтгэлийг хангахад алба хааж байгаа цэргийн анги, байгууллагын удирдлага дэмжлэг үзүүлнэ.

4.10. Цэргийн гэрээт алба хаагчийг энхийг дэмжих ажиллагаанд Энхийг дэмжих ажиллагаанд оролцох тухай хуулийн дагуу сайн дурын үндсэн дээр оролцуулж болно.

4.11. Цэргийн гэрээт албаны байлдагч, түрүүч цэргийн нэгтгэл, анги, байгууллагын захирагч, даргын шийдвэрээр цэргийн ангийн байнгын байрлалаас гадна байрлаж болно.

4.12. Цэргийн гэрээт албаны байлдагч, түрүүч нь “Цэргийн гэрээт алба хаагчийн үнэмлэх”-тэй байна. Үнэмлэх нь цэргийн гэрээт алба хаагчийн алба хааж байгаа тухайн цэргийн нэгтгэл, анги, байгууллагын дугаар, томилгоот албан тушаал, алба хаах хугацааг сунгасан тухай болон бусад шаардлагатай мэдээллийг агуулсан байна.

Тав. Цэргийн гэрээт алба хаагчийн цалин, бусад хангамж

5.1. Цэргийн гэрээт алба хаагчийн цалинг Засгийн газраас тогтоосон төрийн тусгай албан хаагчийн албан тушаалын цалингийн сүлжээг үндэслэн тухайн албан тушаалын зэрэглэл, шатлалын дагуу тогтоож олгоно.

5.2. Цэргийн гэрээт алба хаагчийн цалин хөлс нь үндсэн цалин, цэргийн цолны цалин, онцгой нөхцөл, цэргийн мэргэжлийн зэрэг, хилийн болон хууль тогтоомжид заасан бусад нэмэгдлээс бүрдэнэ.

5.3. Цэргийн гэрээт албаны байлдагч, түрүүчийн алба хаасан хугацааг иргэний нийгмийн даатгалын шимтгэл төлсөн хугацаанд оруулж тооцно.

5.4. Цэргийн гэрээт албаны ахлагч, офицерын алба хаах хугацаанд иргэний нийгмийн даатгалын шимтгэлийг төр хариуцна.

Зургаа. Цэргийн гэрээт алба дуусгавар болох

6.1. Цэргийн гэрээт алба хаагчтай байгуулсан гэрээ Цэргийн албаны тухай хуулийн 18.1-д зааснаас гадна дараах тохиолдолд дуусгавар болно:

6.1.1. дөрвөн долоо хоногоос дээш хугацаагаар эмчлүүлэх шаардлагатай болсон;

6.1.2. ар гэрийн гачигдлын улмаас гэрээг цуцлах хүсэлт гаргасан;

6.1.3. гэмт хэрэг үйлдсэн нь нотлогдож, шүүхийн шийтгэх тогтоол гарсан;

6.1.4. хүндэтгэх шалтгаангүйгээр анги, байраа орхин явсан;

6.1.5. орон тоо, зохион байгуулалтын өөрчлөлттэй холбогдуулан мэргэжлийн дагуу өөр цэргийн нэгтгэл, анги, байгууллагад шилжих болсон боловч тухайн алба хаагч ажиллах боломжгүй байгаа тухай бичгээр мэдэгдсэн.

6.2. Цэргийн гэрээт алба хаагч Цэргийн алба хаагчийн эрх зүйн байдлын тухай хуулийн 6.1-д заасан цэргийн алба хаагчийн нийтлэг үүрэг болон гэрээнд заасан үүргээ биелүүлээгүй тохиолдолд нэг талын санаачилгаар гэрээг цуцалж болно.

6.3. Цэргийн гэрээт алба хаагч албан үүргээ гүйцэтгэж байхдаа хөдөлмөрийн чадвараа алдсан, нас барсан тохиолдолд түүнд олгох тэтгэвэр, тэтгэмжийг Цэргийн алба хаагчийн тэтгэвэр, тэтгэмжийн тухай хуулиар зохицуулна.

6.4. Халагдаж байгаа цэргийн гэрээт алба хаагчтай байгуулсан гэрээг дүгнэж, холбогдох тооцоог хийсний дараа түүнд нийгмийн даатгалын дэвтэр, бусад баримт бичгийг олгоно.

6.5. Цэргийн гэрээт алба хаах хугацаа дууссан алба хаагчийг энэхүү журмын 2.1-д заасан цэргийн анги, байгууллагын захирагч, даргын тушаалаар цэргийн жинхэнэ албанаас бэлтгэлээр халж, цэргийн нэгдүгээр зэргийн бэлтгэл үүрэгтнээр бүртгэнэ.

Долоо. Хүлээлгэх хариуцлага

7.1. Цэргийн гэрээт алба хаагч нь цэргийн дүрэмт хувцас болон бусад хангалтыг тогтоосон нормын дагуу эдэлнэ. Гэрээг хугацаанаас нь өмнө дуусгавар болгох тохиолдолд цэргийн гэрээт алба хаагч эдэлгээний хугацаа дуусаагүй хувцас, хэрэглэлийн үнийг гэрээнд заасан хувиар тооцож нөхөн төлнө.

7.2. Цэргийн гэрээт алба хаагч албан үүргээ гүйцэтгэж байхдаа хөдөлмөрийн чадвараа алдсан тохиолдолд эдэлгээний хугацаа дуусаагүй хувцас, хэрэглэлийн үнийг төлөхөөс чөлөөлөгдөнө.

7.3. Цэргийн гэрээт алба хаагч нь Монгол Улсын холбогдох хууль тогтоомжийн дагуу цэргийн жинхэнэ алба хаагчийн нэгэн адил хариуцлага хүлээнэ.

7.4. Энэхүү журмыг зөрчсөн байгууллага, албан тушаалтанд Монгол Улсын хууль тогтоомжийн дагуу хариуцлага хүлээлгэнэ.

МОНГОЛ УЛСЫН ЗАСГИЙН ГАЗРЫН ТОГТООЛ

2018 оны 1 дүгээр
сарын 24-ний өдөр

Дугаар 24

Улаанбаатар
хот

Татварын алдангийн хэмжээг тогтоох тухай

Татварын ерөнхий хуулийн 60.2-т заасныг үндэслэн Монгол Улсын Засгийн газраас ТОГТООХ нь:

1. Хуулиар тогтоосон хугацаанд төлөөгүй болон татварын алба, татварын улсын байцаагчийн буруугаар татвар төлөгчөөс үндэслэлгүй илүү хураасан татварт тооцох алдангийн хэмжээг хоног тутамд 0,050 хувь байхаар тогтоож, 2018 оны 1 дүгээр сарын 1-ний өдрөөс эхлэн дагаж мөрдсүгэй.

2. Энэ тогтоол гарсантай холбогдуулан “Татварын алдангийн хэмжээг тогтоох тухай” Засгийн газрын 2017 оны 1 дүгээр сарын 25-ны өдрийн 30 дугаар тогтоолыг хүчингүй болсонд тооцсугай.

**МОНГОЛ УЛСЫН
ЕРӨНХИЙ САЙД**

У.ХҮРЭЛСҮХ

САНГИЙН САЙД

Ч.ХҮРЭЛБААТАР

МОНГОЛ УЛСЫН ҮНДСЭН ХУУЛИЙН ЦЭЦИЙН ДҮГНЭЛТ

2018 оны 2 дугаар
сарын 28-ны өдөр

Дугаар 03

Улаанбаатар
хот

**Монгол Улсын Их Хурлын 2017 оны 23 дугаар
тогтоол Үндсэн хуулийн холбогдох заалтыг зөрчсөн
эсэх маргааныг хянан шийдвэрлэсэн тухай**

Үндсэн хуулийн цэцийн
хуралдааны танхим 17.00 цаг.

Монгол Улсын Үндсэн хуулийн цэцийн дунд суудлын хуралдааныг Үндсэн хуулийн цэцийн дарга Д.Одбаяр даргалж, Үндсэн хуулийн

цэцийн гишүүн Н.Жанцан, Т.Лхагваа, Д.Сугар /илтгэгч/, Д.Солонго нарын бүрэлдэхүүнтэй, хуралдааны нарийн бичгийн даргаар Ц.Долгормааг оролцуулан Үндсэн хуулийн цэцийн дунд суудлын хуралдааны танхимд нээлттэй хийв.

Үндсэн хуулийн цэцийн дунд суудлын хуралдаанд мэдээлэл гаргагч, иргэн Ч.Жадамба, Р.Очирбал, Ж.Онон, Н.Нямжаргал болон Монгол Улсын Их Хурлын итгэмжлэгдсэн төлөөлөгч, Улсын Их Хурлын гишүүн Ш.Раднаасэд, Д.Цогтбаатар нар оролцсон болно.

Үндсэн хуулийн цэцийн дунд суудлын хуралдаанаар Монгол Улсын Их Хурлын 2017 оны 23 дугаар тогтоол нь Монгол Улсын Үндсэн хуулийн Нэгдүгээр зүйлийн 2, Тавдугаар зүйлийн 2, 3 дахь хэсэг, Арван зургадугаар зүйлийн 3 дахь заалт, Дөчин тавдугаар зүйлийн 2, Далдугаар зүйлийн 1 дэх хэсгийн холбогдох заалтыг тус тус зөрчсөн эсэх тухай маргааныг хянан хэлэлцэв.

Нэг. Нийслэлийн Сүхбаатар дүүргийн 15 дугаар хорооны оршин суугч, иргэн Ч.Жадамба, Баянгол дүүргийн 13 дугаар хорооны оршин суугч, иргэн Р.Очирбал нар Үндсэн хуулийн цэцэд хандаж дараахь агуулга бүхий мэдээлэл гаргасан байна:

“1. Монгол Улсын Их Хурлын 2017 оны 23 дугаар тогтоолын 1 дэх заалтад “Монгол Улсын Үндсэн хуулийн Хорин тавдугаар зүйлийн 1 дэх хэсгийн 15 дахь заалт, ...-ийг зөрчиж ... төрийн давуу эрхэд хууль бусаар халдсан ...”, мөн тогтоолын 4 дэх заалтад “Хууль тогтоомж удаа дараа зөрчсөн Монголбанк, Засгийн газар, Худалдаа хөгжлийн болон Улаанбаатар хотын банкны удирдах ажилтнуудад холбогдох хуульд заасан хариуцлага хүлээлгэх арга хэмжээ авахыг ... даалгасугай.” гэж тус тус заасан нь Үндсэн хууль зөрчсөн.

Монгол Улсын Их Хурлын 2017 оны 23 дугаар тогтоолын 4 дэх заалтад “Хууль тогтоомж удаа дараа зөрчсөн Монголбанк, Засгийн газар ... Худалдаа хөгжлийн болон Улаанбаатар хотын банкны удирдах ажилтнуудад холбогдох хуульд заасан хариуцлага хүлээлгэх арга хэмжээ авахыг ... даалгасугай.” гэж заасан нь Банкны тухай хууль бусад хуулийн хүрээнд үйл ажиллагаагаа явуулж байгаа арилжааны банк, түүний удирдлагын хууль зөрчсөн эсэх асуудлыг Банкны тухай хуульд “шүүх

эцэслэн шийдвэрлэх”-ээр тодорхой заасан байхад шүүх байгууллагын эцсийн шийдвэргүйгээр зөрчсөн эсэх асуудлыг Улсын Их Хурал тогтоож байгаа тул Үндсэн хуулийн Нэгдүгээр зүйлийн 2 дахь хэсэгт “... хууль дээдлэх нь төрийн үйл ажиллагааны үндсэн зарчим мөн.”, Далдугаар зүйлийн 1 дэх хэсгийн “Үндсэн хуульд ... төрийн байгууллагын бусад шийдвэр ... бүрнээ нийцсэн байвал зохино.” гэснийг тус тус зөрчиж байна.

2. Монгол Улсын Их Хурлын 23 дугаар тогтоолын 2 дахь заалтад “... “Монголиан Коппер Корпорейшн” ХХК-д шилжсэн ... хувьцааг төрийн өмчлөлд шилжүүлэн авах асуудлыг яаралтай шийдвэрлэж, төрийн өмчит үйлдвэрийн статустайгаар ажиллуулах арга хэмжээ авч ажиллахыг Хууль зүйн байнгын хороо /Ш.Раднаасэд/, Монгол Улсын Засгийн газар /Ж.Эрдэнэбат/-т даалгасугай.” гэж заасан нь Үндсэн хуульд заасан өмчлөх эрхийг зөрчиж байна. Тодруулбал, уг заалт нь Иргэний хуулийн үндсэн зарчмыг зөрчин, бодит байдал дээр халдсан үйлдэл хийсэн эсэхээс үл хамаарч өмчлөгчийн туйлын эрхэд түүний зөвшөөрөлгүй халдах эрх зүйн үндсийг бий болгосон нь Үндсэн хуулийн Нэгдүгээр зүйлийн 2 дахь хэсэгт “... хууль дээдлэх нь төрийн үйл ажиллагааны үндсэн зарчим мөн.”, Тавдугаар зүйлийн 2 дахь хэсэгт “Төр нь ... хувийн өмчийн аливаа хэлбэрийг хүлээн зөвшөөрч, өмчлөгчийн эрхийг хуулиар хамгаална.”, Арван зургадугаар зүйлийн 3 дахь заалтад “... хөрөнгө ... эзэмших, өмчлөх, ... эрхтэй. Хувийн өмчийг хууль бусаар хураах, дайчлан авахыг хориглоно. ...” гэж заасныг болон Далдугаар зүйлийн 1 дэх хэсэгт “Үндсэн хуульд ... төрийн байгууллагын бусад шийдвэр ... бүрнээ нийцсэн байвал зохино.” гэснийг тус тус зөрчсөн байна.

Улсын Их Хурал нь 2017 оны 23 дугаар тогтоолоороо Засгийн газар Үндсэн хууль болон бусад хууль тогтоомж зөрчсөн, хувийн аж ахуйн нэгж, хувь хүмүүс мөн хууль тогтоомж удаа дараа зөрчсөн, гэм буруутай болохыг хуульд заасан эрх бүхий байгууллага тогтоогоогүй байхад Үндсэн хуулийн цэц, шүүхийн эрх мэдлийг хэрэгжүүлж, хариуцлага хүлээлгэхийг даалгасан болон Монгол Улсын Үндсэн хуульд тусгалаа олсон өмчлөгчийн туйлын эрхэд ноцтой халдсан нь Үндсэн хууль зөрчсөн болохыг тогтоож, тогтоолыг бүхэлд нь хүчингүй болгож өгнө үү” гэжээ.

Хоёр. Нийслэлийн Хан-Уул дүүргийн 15 дугаар хорооны оршин суугч, иргэн Ж.Онон Үндсэн хуулийн цэцэд хандаж дараахь агуулга бүхий мэдээлэл гаргасан байна:

“Монгол Улсын Их Хурлын 2017 оны 02 дугаар сарын 10-ны өдрийн 23 дугаар тогтоолын 2 дахь заалтын “... шилжсэн ... энгийн хувьцааг ... төрийн өмчид шилжүүлэн авах ...” гэсэн нь Үндсэн хуулийн Арван зургадугаар зүйлийн 3 дахь заалтын “... хувийн өмчийг хууль бусаар хураах, дайчлан авахыг хориглоно ...” гэсэн заалтыг зөрчсөн гэж үзэж байна. Яагаад гэвэл, шударгаар олж авсан эсэхийг шударга шүүх тогтоогоогүй байхад шүүгч биш хүмүүс хууль бус гэж үзсэнийг үндэслэл болгон хувийн өмчийг төрд шилжүүлэн авах тухай шийдвэр гаргасан байна.

Энэ тогтоолын 3 дахь заалтын “... энгийн хувьцааг ... Хөгжлийн банк болон Монголбанкнаас Худалдаа хөгжлийн банкинд байршуулсан ... эх үүсвэрээс суутган тооцож төрийн өмчид авах ...” гэсэн нь харилцах дансны мөнгөн хөрөнгөөс шүүхийн шийдвэргүйгээр суутган тооцоо хийх агуулга илэрхийлж байна. Энэ нь банкны тухай хууль, журам зөрчинө.

Энэ тогтоолын 2, 3, 4 дэх заалтад “... даалгасугай.” гэж зааж нэлээдгүй даалгавруудыг холбогдох этгээдүүдэд өгчээ. Үндсэн хуулийн Нэгдүгээр зүйлийн 2 дахь хэсгийн “Ардчилсан ёс, шударга ёс, эрх чөлөө, тэгш байдал ... хууль дээдлэх нь төрийн үйл ажиллагааны үндсэн зарчим мөн.” гэж заасныг зөрчсөн гэж үзэж байна. Учир нь, логикийн хувьд алдаатай, холбогдох хууль, журмуудыг зөрчсөн даалгавруудыг албадлагын шинжтэйгээр хамаарал бүхий этгээдүүддээ өгөхийг Үндсэн хуулийн үндсэн зарчмаар хориглодог билээ.

Иймд Монгол Улсын Их Хурлын 2017 оны 2 дугаар сарын 10-ны өдрийн 23 дугаар тогтоолд туссан 1, 2, 3, 4 дэх заалтын “... давуу эрхэд хууль бусаар халдсан байх тул ...”, “... шилжсэн ... энгийн хувьцааг ... төрийн өмчид шилжүүлэн авах ...”, “... энгийн хувьцааг ... Хөгжлийн банк болон Монголбанкнаас Худалдаа хөгжлийн банкинд байршуулсан ... эх үүсвэрээс суутган тооцож төрийн өмчид авах ...”, “... даалгасугай.” гэсэн хэсгүүд нь Монгол Улсын Үндсэн хуулийн Арван зургадугаар зүйлийн 3 дахь заалтад “... хувийн өмчийг хууль бусаар хураах, дайчлан авахыг хориглоно ...”, Нэгдүгээр зүйлийн 2 дахь хэсэгт “Ардчилсан ёс, шударга ёс, эрх чөлөө, тэгш байдал ... хууль дээдлэх нь төрийн үйл ажиллагааны үндсэн зарчим мөн.” гэж заасныг тус тус зөрчсөн болохыг тогтоож өгнө үү.” гэжээ.

Гурав. Нийслэлийн Сонгинохайрхан дүүргийн 16 дугаар хорооны оршин суугч, иргэн Н.Нямжаргал Үндсэн хуулийн цэцэд хандаж дараахь агуулга бүхий мэдээлэл гаргасан байна:

“Монгол Улсын Их Хурал ““Эрдэнэт үйлдвэр” ХХК, “Монголросцветмет” ХХК-ийн талаар авах зарим арга хэмжээний тухай” 2017 оны 2 дугаар сарын 10-ны өдрийн 23 дугаар тогтоолыг гаргахдаа Монгол Улсын Үндсэн хуулийн Дөчин тавдугаар зүйлийн 2 дахь хэсэг, Монгол Улсын Их Хурлын тухай хуулийн 43 дугаар зүйлийн 1 дэх хэсгийг тус тус үндэслэн “Эрдэнэт үйлдвэр” ХХК, “Монголросцветмет” ХХК-ийн 49 хувийн энгийн хувьцааг худалдаж авах төрийн давуу эрхэд хууль бусаар халдсан хэмээн тогтоолын 1 дэх заалтаар Монгол Улсын Засгийн газрын 2016 оны 6 дугаар сарын 13-ны өдрийн 330 дугаар тогтоолын 1 дэх заалтыг хүчингүй болгож, 2 дахь заалтаар Оросын Холбооны Улсын Засгийн газрын эзэмшлээс “Монголиан Коппер Корпорейшн” ХХК-д шилжсэн “Эрдэнэт үйлдвэр” ХХК, “Монголросцветмет” ХХК-ийн 49 хувийн энгийн хувьцааг төрийн өмчид шилжүүлэн авах асуудлыг яаралтай шийдвэрлэж, төрийн өмчит үйлдвэрийн газрын статустайгаар ажиллуулах арга хэмжээ авч ажиллахыг Монгол Улсын Их Хурлын Хууль зүйн байнгын хороо /Ш.Раднаасэд/, Монгол Улсын Засгийн газар /Ж.Эрдэнэбат/-т даалгасан нь Монгол Улсын Үндсэн хуулийн Нэгдүгээр зүйлийн 2 дахь хэсгийн “Ардчилсан ёс, шударга ёс, эрх чөлөө, тэгш байдал, үндэсний эв нэгдлийг хангах, хууль дээдлэх нь төрийн үйл ажиллагааны үндсэн зарчим мөн.”, Тавдугаар зүйлийн 2 дахь хэсгийн “Төр нь нийтийн болон хувийн өмчийн аливаа хэлбэрийг хүлээн зөвшөөрч, өмчлөгчийн эрхийг хуулиар хамгаална.”, мөн зүйлийн 3 дахь хэсгийн “Өмчлөгчийн эрхийг гагцхүү хуульд заасан үндэслэлээр хязгаарлаж болно.”, Арван зургадугаар зүйлийн 3 дахь заалтын “хөдлөх, үл хөдлөх эд хөрөнгө шударгаар олж авах, эзэмших, өмчлөх, өв залгамжлуулах эрхтэй. Хувийн өмчийг хууль бусаар хураах, дайчлан авахыг хориглоно. Төр түүний эрх бүхий байгууллага нь нийгмийн зайлшгүй хэрэгцээг үндэслэн хувийн өмчийн эд хөрөнгийг дайчлан авбал нөхөх олговор, үнийг төлнө.”, Дөчин тавдугаар зүйлийн 2 дахь хэсгийн “Засгийн газрын тогтоол, захирамж нь хууль тогтоомжид нийцээгүй бол Засгийн газар өөрөө буюу Улсын Их Хурал хүчингүй болгоно.” гэсэн заалтуудыг тус тус зөрчсөн гэж үзэж байна.

Монгол Улсын Засгийн газрын 2016 оны 330 дугаар тогтоол нь Үндсэн хуулийн Гучин наймдугаар зүйлийн 2 дахь хэсгийн 9 дэх заалтад

заасан үндсэн бүрэн эрхийнхээ хүрээнд Засгийн газраас гаргасан тогтоолд хамаарах учир үүнийг Улсын Их Хуралд өргөн мэдүүлж, соёрхон батлуулах шаардлагагүй байснаас гадна уг тогтоол нь Үндсэн хуулийн Хорин тавдугаар зүйлийн 1 дэх хэсгийн 15 дахь заалтыг зөрчөөгүй. Тиймээс уг тогтоолыг Үндсэн хуулийн Дөчин тавдугаар зүйлийн 2 дахь хэсэгт заасны дагуу хүчингүй болгох нь үндэслэлгүй юм.

“Эрдэнэт үйлдвэр” ХХК, “Монголросцветмет” ХХК-ийн 49 хувийн энгийн хувьцааны эзэмшилд халдахын тулд хуультай байх ёстой, тэрхүү хууль нь шударга ёсонд нийцсэн байх ёстой. Гэтэл Улсын Их Хурлын 2017 оны 23 дугаар тогтоолд хэдийгээр хэлцэл хийх замаар хувьцааны эзэмшлийг төрийн өмчид шилжүүлнэ гэж байгаа боловч төрийн дур зоргоор өмчлөгчийн хүсэл зоригийн эсрэг, өмчийн хэлбэрийг өөрчилж, хувийн өмчийг төрийн өмчид шилжүүлж байгаа нь Үндсэн хуулиар баталгаажуулсан ардчилсан ёсны хамгийн чухал элемент, хүний үндсэн эрх, эрх чөлөөний үндэс, суурь болсон хувийн өмч, өмчлөх эрхэд халдсан явдал мөн. Хувийн өмчийг дайчлах нийгмийн зайлшгүй хэрэгцээ үүсээгүй учраас Улсын Их Хурал ямар ч үндэслэлгүйгээр хувийн өмчийг хураан авахаар шийдвэрлэсэн нь Үндсэн хуулиа зөрчиж байна.” гэжээ.

Дөрөв. Монгол Улсын Их Хурлын итгэмжлэгдсэн төлөөлөгч, Улсын Их Хурлын гишүүн Ш.Раднаасэд, Д.Цогтбаатар нар Үндсэн хуулийн цэцэд дараахь агуулга бүхий тайлбар гаргасан байна:

“Монгол Улсын Үндсэн хуулийн Хорин тавдугаар зүйлд зааснаар Улсын Их Хурлын онцгой бүрэн эрхийн нэг болох хууль, Улсын Их Хурлын бусад шийдвэрийн биелэлтийг хянан шалгах эрхийнхээ хүрээнд Улсын Их Хурлаар соёрхон баталсан Оросын Холбооны Улсын Засгийн газар болон Монгол Улсын Засгийн газар хоорондын хэлэлцээр, Олон улсын гэрээний тухай хууль, Төрийн болон орон нутгийн өмчийн тухай хууль, Компанийн тухай хууль, Монгол Улсын Засгийн газрын тухай хууль, Монгол Улсын Их Хурлын тухай хууль, Монгол Улсын Их Хурлын “Тодорхой ордыг стратегийн ач холбогдол бүхий ашигт малтмалын ордод хамааруулах тухай” 2007 оны 27 дугаар тогтоолын хэрэгжилтийг шалгасан болно.

Шалгалтын явцад Засгийн газар 2016 оны “Эрдэнэт үйлдвэр” ХХК, болон “Монголросцветмет” ХХК-ийн талаар авах зарим арга хэмжээний тухай” 330 дугаар тогтоолыг батлахдаа Монгол Улсын хууль тогтоомжийг зөрчсөн нь тогтоогдлоо:

1. Монгол Улсын Үндсэн хуулийн Хорин тавдугаар зүйлийн 1 дэх хэсгийн 15 дахь заалтад зааснаар Улсын Их Хурал Монгол Улсын олон улсын гэрээг соёрхон батлах, цуцлах асуудлыг өөрийн онцгой бүрэн эрхэд хадгалж шийдвэрлэнэ.

2. Монгол Улсын Засгийн газрын тухай хуулийн 16 дугаар зүйлийн 2 дахь хэсгийн дагуу Засгийн газар Монгол Улсын олон улсын гэрээг цуцлах тухай саналыг Улсын Их Хуралд өргөн мэдүүлнэ.

3. “Эрдэнэт үйлдвэр” ХХК-ийн үйл ажиллагааны тухай Монгол Улсын Засгийн газар, Оросын Холбооны Улсын Засгийн газар хоорондын байгуулсан хэлэлцээрийн 17 дугаар зүйлийн “... Хэлэлцэн тохирогч аль нэг Тал нь Үйлдвэрийн өөрийн хөрөнгө дахь хувь хөрөнгөө зохих журмын дагуу нөгөө Хэлэлцэн тохирогч талтайгаа зөвшилцсөнөөр бусад Улс, хуулийн этгээдэд худалдах, ... эсхүл хувьчилж болно. Энэ тохиолдолд нөгөө Хэлэлцэн тохирогч Тал нь худалдан авах давуу эрхтэй байна.” гэж заасан байна. Өөрөөр хэлбэл, дээрх заалтын дагуу Хэлэлцэн тохирогч Талууд буюу Оросын Холбооны Улсын Засгийн газар, Монгол Улсын Засгийн газар хоорондоо зөвшилцөхөөр байна. Монгол Улсын Засгийн газар, Оросын Холбооны Улсын “Ростех” корпорациас ирүүлсэн албан бичгийг үндэслэн уг асуудлыг хэлэлцсэн нь хэлэлцээрийн холбогдох заалтад нийцэхгүй байна.

4. Төрийн болон орон нутгийн өмчийн тухай хуулийн 8 дугаар зүйлийн 1 дэх хэсгийн 1 дэх заалтад “Улсын Их Хурал бүх ард түмнийг төлөөлөн төрийн өмчийн өмчлөгч байна.”, Компанийн тухай хуулийн 2 дугаар зүйлийн 2.6 дахь хэсэгт “... төрийн өмчит компанийн хувьд өмчлөгч нь төрийг төлөөлж Улсын Их Хурал ... байх бөгөөд тэдгээрийг төлөөлж хувьцаа эзэмшигч нь Засгийн газар ... байж болно.” гэж заасныг үндэслэн дээр дурдсан компаниудын хувьцааны 49 хувийг төр өөрөө эзэмших үү, хувийн хэвшлийн хуулийн этгээдэд эзэмшүүлэх үү гэдэг асуудлыг төрийн өмчийн өмчлөгчийн хувьд Улсын Их Хурал шийдэхээр байна.

5. Монгол Улсын Засгийн газрын тухай хуулийн 29 дүгээр зүйлийн 2 дахь хэсгийн 6 дахь заалтад зааснаар хэлэлцэх асуудлын төсөл нь хууль тогтоомж, Ерөнхийлөгчийн зарлигт нийцсэн, гүйцэд боловсрогдсон, зохих тооцоо, холбогдох яамны виз /санал/-ээр нотлогдсон байх бөгөөд мөн хэсгийн 7 дахь заалтад “хариуцсан гишүүний зөвшөөрсөн төсөл, түүний

үндэслэлийг Хэрэг эрхлэх газрын дарга Ерөнхий сайдад танилцуулж, түүний зөвшөөрснөөр нийт гишүүнд уг асуудлыг хэлэлцэхээс ажлын 3-аас доошгүй хоногийн өмнө гардуулсан байвал зохино.” гэж заасан. Гэтэл Засгийн газрын хуралдааны 2016 оны 33 дугаар тэмдэглэл болон Засгийн газраас шалгалтын явцад Улсын Их Хуралд ирүүлсэн албан ёсны материалаас үзэхэд Засгийн газар нь уг асуудлыг хуралдаанаараа хэлэлцэхдээ Монгол Улсын Засгийн газрын тухай хуулийн дээрх заалтуудыг зөрчсөн байсан болно.

6. Тодорхой ордыг стратегийн ач холбогдол бүхий ашигт малтмалын ордод хамааруулах тухай Улсын Их Хурлын 2007 оны 27 дугаар тогтоолын 2 дахь заалтын “Монгол Улс, ОХУ-ын Засгийн газар хоорондын хэлэлцээрээр ашиглаж байгаа Эрдэнэтийн зэс-молибдений ... ордын одоогийн ашиглаж байгаа нөхцөлийг хэвээр хадгалах нь зүйтэй гэж үзсүгэй.” гэсэн заалт мөн л хүчинтэй байхад Засгийн газар түүнийг зөрчсөн байна.

Иймд Засгийн газар уг асуудлыг хэлэлцэн шийдвэрлэхдээ Монгол Улсын хууль тогтоомж болон Монгол-Оросын “Монголросцветмет” ХХК-ийн үйл ажиллагааны тухай 2007 оны хэлэлцээрийг дээр дурдсан байдлаар зөрчсөн гэж үзэж Монгол Улсын Үндсэн хуулийн Дөчин тавдугаар зүйлийн 2 дахь хэсэгт заасны дагуу Засгийн газрын 2016 оны 330 дугаар тогтоолын 1 дэх заалт Монгол Улсын хууль тогтоомжид нийцээгүй тул хүчингүй болгож, мөн Оросын Холбооны Улсын Засгийн газрын эзэмшлээс “Монголиан Коппер Корпорейшн” ХХК-д шилжсэн “Эрдэнэт үйлдвэр” ХХК, “Монголросцветмет” ХХК-ийн 49 хувийн энгийн хувьцааг төрийн өмчит шилжүүлэн авах асуудлыг шуурхай шийдвэрлэж, төрийн өмчит үйлдвэрийн газрын статустайгаар ажиллуулах арга хэмжээ авч ажиллахыг холбогдох албан тушаалтнуудад даалгасан болно.

Дээр дурдсаныг үндэслэн Монгол Улсын Их Хурлын ““Эрдэнэт үйлдвэр” ХХК, “Монголросцветмет” ХХК-ийн талаар авах зарим арга хэмжээний тухай” 2017 оны 02 дугаар сарын 10-ны өдрийн 23 дугаар тогтоол нь Монгол Улсын Үндсэн хуулийн Нэгдүгээр зүйлийн 2 дахь хэсэг, Тавдугаар зүйлийн 2, 3 дахь хэсэг, Арван зургадугаар зүйлийн 3 дахь заалт, Дөчин тавдугаар зүйлийн 2 дахь хэсэг, Далдугаар зүйлийн 1 дэх хэсгийг зөрчөөгүй.” гэсэн байна.

Мөн 2018 оны 2 дугаар сарын 26-ны өдөр Монгол Улсын Их Хурлын итгэмжлэгдсэн төлөөлөгч, Улсын Их Хурлын гишүүн Ш.Раднаасэд Үндсэн хуулийн цэцэд ирүүлсэн нэмэлт тайлбартаа:

“Монгол Улсын Засгийн газар, Оросын Холбооны Улсын Засгийн газар хоорондын “Эрдэнэт үйлдвэр” ХХК-ийн үйл ажиллагааны тухай 2003 оны хэлэлцээр болон “Монголросцветмет” ХХК-ийн үйл ажиллагааны тухай 2007 оны хэлэлцээр нь Монгол Улсын Их Хурлаар батлагдсан бөгөөд эдгээр гэрээнүүдийг цуцлах эсэх асуудлыг Улсын Их Хурал хэлэлцээгүй болохыг мэдэгдье. Монгол Улсын Засгийн газар болон Оросын Холбооны Улсын Засгийн газар нь эдгээр гэрээний “Талууд” бөгөөд Монгол Улсын Төрийн өмчийн хороо, Оросын Холбооны Улсын “Ростех” корпораци нь тус гэрээний Талуудын “хувьцаа эзэмшигч” байхаар дээр дурдсан гэрээнүүдэд тус тус заасан.

Гэтэл Оросын Холбооны Улсын Засгийн газар гэрээний “Тал” болохын хувьд Монгол Улсын Засгийн газарт албан ёсоор хандаагүй байхад зөвхөн Оросын Холбооны Улсын хувьцааг эзэмшигч болох “Ростех” улсын корпорацийн захирал С.В.Чемезовын албан бичгийг үндэслэн Монгол Улсын Засгийн газар дээрх 49 хувийг худалдан авах давуу эрхээсээ 2016 оны 6 дугаар сарын 13-ны өдөр татгалзаж “Монголиан Коппер Корпорейшн” ХХК-д худалдахыг зөвшөөрсөн байна. Өөрөөр хэлбэл, Оросын Холбооны Улсын Засгийн газрыг төлөөлөх, Монгол Улсын Засгийн газартай харилцах эрхгүй этгээдийн саналыг үндэслэн энэхүү шийдвэрийг гаргасан байна.

Дээрх шийдвэрийг гаргасан Засгийн газрын 2016 оны 6 дугаар сарын 13-ны өдрийн хуралдаанд Худалдаа хөгжлийн банкны гүйцэтгэх захирал О.Орхон, тус банкны зөвлөх Ц.Пүрэвтүвшин нар оролцож, уг асуудлаар тайлбар хэлж, асуултад хариулж байсан талаар Засгийн газрын хуралдааны протоколд тэмдэглэгдсэн байдаг.

Түүнчлэн, Оросын Холбооны Улсын Засгийн газар болон Монгол Улсын Засгийн газрын төвшинд уг асуудлаар ямар нэгэн шийдвэр гараагүй байхад буюу “Монголиан Коппер Корпорейшн” ХХК 2016 оны 4 дүгээр сарын 21-ний өдөр дүрмийн сангаа 12 тэрбум төгрөгөөр нэмэгдүүлж, Улаанбаатар хотын банк дахь данснаас 5,02 сая ам.долларыг Оросын Холбооны Улсын Альфа банкинд шилжүүлж, худалдан авах ажиллагааг эхлүүлсэн байдаг. Энэхүү 5.02 сая ам.доллар төлбөрт тооцогдсон баримт байгаа болно.

“Кью-Эс-Си”, “Рийверстон”, “Юнайтед энержи систем”, “Канетик” компаниуд 2016 оны 6 дугаар сард тус бүрдээ Худалдаа хөгжлийн банкнаас их хэмжээний ам.долларын зээл авангуут шууд “Монголиан Коппер Корпорейшн” ХХК-д дамжуулан зээлдсэн, нөгөө талаар зээлийн гэрээ нь үг, үсгийн зөрөөгүй нэг ижил загвараар үйлдэгдсэн, ямар ч баталгаагүйгээр их хэмжээний ам.долларын зээл олгосон зэргээс үзэхэд халхавч баримт бичиг болох нь тодорхой байна.

Нэгтгэн дүгнэж үзвэл, төлбөрт шилжүүлсэн гэх дээрх 400.27 сая ам.доллар нь Д.Эрдэнэбилэг гэгч эзэнтэй Худалдаа хөгжлийн банк, Улаанбаатар хотын банкнаас эдгээр банкны гол хувьцаа эзэмшигчийн, эсхүл түүний шууд удирдлагад ажилладаг хүмүүсийн нэр дээр үүсгэн байгуулсан компаниудад халхавчийн гэрээ, барьцаагүйгээр олгосон зээл байна.

Банкны хууль тогтоомжийн үндсэн зарчим, хуулийн тодорхой заалтыг Худалдаа хөгжлийн банк болон Улаанбаатар хотын банк, түүний гол хувьцаа эзэмшигчид зөрчсөн болно. Тухайлбал:

1. Банкны тухай хуулийн 3 дугаар зүйлд банкны хувьцаа эзэмшигч нь эзэмшиж байгаа хувьцааныхаа хэмжээгээр хариуцлага хүлээж байхаар заасан. Худалдаа хөгжлийн банк нь 745.0 тэрбум төгрөгийн өөрийн хөрөнгөтэй, 50.0 тэрбум төгрөгийн дүрмийн сантай, хувьцааных нь 93.1 хувийг Д.Эрдэнэбилэг эзэмшдэг. Гэтэл энэ банк зөвхөн “Эрдэнэт үйлдвэр” болон “Монголросцветмет” ХХК-ийн 49 хувийн төлбөрт тухайн үеийн ханшаар 400.27 сая ам.доллар буюу 900.2 тэрбум төгрөгийн зээл буюу гол хувьцаа эзэмшигчийн хариуцлага хүлээх хэмжээнээс давсан зээл олгосон байна.

Энэхүү 400.27 сая ам.долларын зээл олгохдоо Банкны тухай хуулийн 17 дугаар зүйлийн 17.3 дахь хэсгийн “... нэг зээлдэгчид олгох зээлийн хэмжээ тухайн банкны өөрийн хөрөнгийн 20 хувиас хэтрэхгүй...” гэснийг зөрчөөгүй гэж харагдуулахын тулд Д.Эрдэнэбилэг болон түүний шууд удирдлагад ажилладаг ажилтнууд /Банкны тухай хуульд эдгээрийг “холбогдох этгээд” гэж тодорхойлсон/- ын нэр дээр байгуулсан компаниудад халхавч гэрээ байгуулж, 68-70 сая ам.долларын зээл олгож, эдгээр нь “Монголиан Коппер Корпорейшн” ХХК-д шилжүүлсэн байна.

2. Худалдаа хөгжлийн банк нь “Монголиан Коппер Корпорейшн” ХХК-д зээл олгохдоо Эрдэнэт үйлдвэрийн 49 хувийг барьцаалж, дараа нь Худалдаа хөгжлийн банкны гүйцэтгэх захирал О.Орхон “Монголиан Коппер Корпорейшн” ХХК-ийг төлөөлж “Эрдэнэт үйлдвэр” ХХК-ийн Төлөөлөн удирдах зөвлөлийн гишүүн болсон нь Банкны тухай хуулийн 3 дугаар зүйлийн 3.1.2 дахь заалт /холбогдох этгээд/-ыг зөрчсөн байна.

“Эрдэнэт үйлдвэр” ХХК болон “Монголросцветмет” ХХК-ийн 49 хувийн энгийн хувьцааг Монгол Улсын Засгийн газар худалдан авах эсэх тухай асуудлыг Засгийн газрын хуралдаанаар хэлэлцэж шийдвэрлэсэн нь доор дурдсан хууль тогтоомжийг зөрчсөн байна. Үүнд, Монгол Улсын Үндсэн хуулийн Хорин тавдугаар зүйлийн 1 дэх хэсгийн 15 дахь заалт, Монгол Улсын Засгийн газрын тухай хуулийн 16 дугаар зүйлийн 2 дахь хэсэг, 29 дүгээр зүйлийн 2 дахь хэсгийн 6, 7 дахь заалт, “Эрдэнэт үйлдвэр” ХХК-ийн үйл ажиллагааны тухай Монгол Улсын болон Оросын Холбооны Улсын Засгийн газрын хооронд байгуулсан хэлэлцээр, Төрийн болон орон нутгийн өмчийн тухай хуулийн 8 дугаар зүйлийн 1 дэх хэсгийн 1 дэх заалт, Компанийн тухай хуулийн 2 дугаар зүйлийн 2.6 дахь хэсэг, Татварын ерөнхий хуулийн 18 дугаар зүйлийн 18.1.1 дэх заалт, Монгол Улсын Их Хурлын “Тодорхой ордыг стратегийн ач холбогдол бүхий ашигт малтмалын ордод хамааруулах тухай” 2007 оны 27 дугаар тогтоол, Монгол Улсын Засгийн газрын 2009 оны “Журам шинэчлэн батлах тухай” 03 дугаар тогтоол зэрэг хууль тогтоомжийг зөрчсөн болохыг Танд үүгээр уламжилж байна.” гэжээ.

Таа. Уг маргааныг шалгах явцад Монгол Улсын Их Хурал, Засгийн газар, Гадаад харилцааны яам, Нийслэл дэх Захиргааны хэргийн анхан шатны шүүх, Сүхбаатар дүүргийн Иргэний хэргийн анхан шатны шүүх, “Монголиан Коппер Корпорейшн” ХХК, Оюуны өмч, улсын бүртгэлийн ерөнхий газраас холбогдох тайлбар, баримт бичиг гаргуулан авч, Монгол Улсын Их Хурлын архив дахь “Улсын Их Хурлын 2017 оны 23 дугаар тогтоол”-ын хувийн хэрэгтэй танилцсан болно. Тухайлбал, Ерөнхий сайд Ч.Сайханбилэгт 2016 оны 6 дугаар сарын 10-ны өдөр Монгол Улсын Засгийн газрын Хэрэг эрхлэх газраас Монгол Улсын Их Хурлаар соёрхон баталсан хэлэлцээрийг зөвхөн хуулиар л өөрчлөх, “Эрдэнэт үйлдвэр” ХХК, “Монголросцветмет” ХХК-ийн 49 хувьтай тэнцэх хөрөнгийг хувьчлах эсвэл хувьчлах хөрөнгийн жагсаалтад оруулахыг Улсын Их Хурлаар шийдвэрлэх, Оросын Холбооны Улсын “Ростех” корпораци саналаа дипломат шугамаар ирүүлэх ёстой гэсэн зөвлөмжийг хүргүүлж байсан байна.

ШИЙДВЭРИЙН ҮНДЭСЛЭЛ:

1. Бүгд Найрамдах Монгол Ард Улсын Засгийн газар, Зөвлөлт Социалист Бүгд Найрамдах Холбоот Улсын Засгийн газар хоорондын Монгол-Зөвлөлтийн хамтарсан уул уурхайн баяжуулах “Эрдэнэт” үйлдвэрийг байгуулах тухай хэлэлцээрт анх 1973 оны 02 дугаар сарын 22-ны өдөр Бүгд Найрамдах Монгол Ард Улсын Сайд нарын Зөвлөлийн дарга гарын үсэг зуржээ. Энэхүү хэлэлцээрийн 20 дугаар зүйлд хэлэлцэн тохирогч хоёр этгээд Засгийн газрын төвшинд зөвшөөрснөөр тус хэлэлцээрт нэмэлт, өөрчлөлт оруулахаар тусгасан байна.

2. Монгол-Оросын “Эрдэнэт үйлдвэр” ХХК-ийн үйл ажиллагааны тухай 2003 оны хэлэлцээрийн 16 дугаар зүйл, Монгол-Оросын “Монголросцветмет” ХХК-ийн үйл ажиллагааны тухай 2007 оны хэлэлцээрийн 20 дугаар зүйлд хэлэлцээр хүчин төгөлдөр болоход шаардагдах өөрийн улсын дотоодын журмыг гүйцэлдүүлсний дараа бичгээр сүүлчийн мэдэгдэл хэлэлцэн тохирогч нөгөө талдаа өгснөөр хүчин төгөлдөр болохоор зааж, түүнд нэмэлт, өөрчлөлт оруулах, хүчингүй болгох асуудлыг мөн энэ журмаар гүйцэтгэхээр байна.

3. Монгол Улсын Засгийн газар болон Оросын Холбооны Улсын Засгийн газар хоорондын дээрх хэлэлцээрт нэмэлт, өөрчлөлт оруулах, хүчингүй болгох асуудлыг шийдвэрлэхэд Монгол Улсын дараахь хуулиудын зохицуулалт хамаарахаар байна. Үүнд:

а) “Эрдэнэт үйлдвэр” ХХК, “Монголросцветмет” ХХК-ийн үйл ажиллагааны тухай Монгол Улсын Засгийн газар, Оросын Холбооны Улсын Засгийн газрын хооронд байгуулсан хэлэлцээрийг Монгол Улсын Их Хурал 2004 оны 01 дүгээр сарын 08-ны өдөр, 2009 оны 01 дүгээр сарын 16-ны өдөр тус тус хууль гарган соёрхон баталсан байна. Монгол Улсын Үндсэн хуулийн Хорин тавдугаар зүйлийн 1 дэх хэсгийн 15 дахь заалтад Улсын Их Хурал “... Монгол Улсын олон улсын гэрээг соёрхон батлах, цуцлах ...” асуудлыг өөрийн онцгой бүрэн эрхэд хадгалж шийдвэрлэнэ”, Монгол Улсын Засгийн газрын тухай хуулийн 16 дугаар зүйлийн 2 дахь хэсэгт “Засгийн газар Монгол Улсын олон улсын гэрээг ... цуцлах ... тухай саналыг Улсын Их Хуралд өргөн мэдүүлнэ.” гэж тус тус заажээ. Иймд Монгол Улсын Засгийн газар дээрх хэлэлцээрийн нэг тал болохын хувьд

хэлэлцээрийг цуцлах үр дагавартай асуудлаар урьдчилж дотоодын хууль тогтоомж буюу Монгол Улсын Үндсэн хууль, Монгол Улсын Засгийн газрын тухай хуулийн холбогдох заалтыг биелүүлсний дараа саналаа өгөхөөр байна.

б) Монгол Улсын Их Хурлаас 2007 оны 02 дугаар сарын 06-ны өдөр баталсан “Тодорхой ордыг стратегийн ач холбогдол бүхий ашигт малтмалын ордод хамааруулах тухай” 27 дугаар тогтоолын 2-т “... Монгол Улс, ОХУ-ын Засгийн газар хоорондын хэлэлцээрээр ашиглаж байгаа Эрдэнэтийн зэс-молибдений ... ордын одоогийн ашиглаж байгаа нөхцөлийг хэвээр хадгалах нь зүйтэй гэж үзсүгэй.” гэсэн заалт хүчин төгөлдөр байгаа тул уг заалтыг хүчингүй болгох эрх хэмжээ зөвхөн Улсын Их Хуралд хадгалагдаж байна.

4. Оросын Холбооны Улсын өндөр технологийн үйлдвэрлэлийн бүтээгдэхүүн бүтээх, үйлдвэрлэх, экспортлох ажиллагааг дэмжих “Ростех” улсын корпорацийн “Эрдэнэт үйлдвэр” ХХК болон “Монголросцветмет” ХХК-д эзэмшиж буй 49 хувийн энгийн хувьцааг тэргүүн ээлжинд худалдан авах давуу эрхээ ашиглан төрийн мэдэлд авах, эсвэл өөр этгээдэд шилжүүлэх тухай шийдвэр гаргах эрх нь гагцхүү Улсын Их Хуралд байна.

5. Монгол Улсын Их Хурлаас нэгэнт соёрхон баталсан олон улсын гэрээг Улсын Их Хуралд өргөн мэдүүлэлгүй, зөвшилцөлгүйгээр өөрчилсөн Засгийн газрын 2016 оны 6 дугаар сарын 13-ны өдрийн 330 дугаар тогтоол нь Үндсэн хуулийн Хорин тавдугаар зүйлийн 1 дэх хэсгийн 15, Гучин наймдугаар зүйлийн 2 дахь хэсгийн 9 дэх заалт, Олон улсын гэрээний тухай хуулийн (тухайн үед хүчин төгөлдөр үйлчилж байсан) 18 дугаар зүйлийн 2, 22 дугаар зүйлийн 2 дахь хэсгийг тус тус зөрчсөн гэж үзэхээр байна.

6. Монгол Улсын Үндсэн хуулийн Дөчин тавдугаар зүйлийн 2 дахь хэсэгт Засгийн газрын тогтоол, захирамж хууль тогтоомжид нийцээгүй бол Засгийн газар өөрөө буюу Улсын Их Хурал хүчингүй болгоно гэж заасны дагуу Засгийн газрын 2016 оны 6 дугаар сарын 13-ны өдрийн 330 дугаар тогтоолыг Улсын Их Хурлын 2017 оны 2 дугаар сарын 10-ны өдрийн 23 дугаар тогтоолоор хүчингүй болгосон нь Улсын Их Хурлын бүрэн эрхэд хамаарч байна.

7. Монгол Улсын Үндсэн хуулийн Арван зургадугаар зүйлийн 3 дахь заалтад Монгол Улсын иргэн “хөдлөх, үл хөдлөх хөрөнгө шударгаар олж авах, эзэмших, өмчлөх, өв залгамжлуулах эрхтэй. ...” гэж заасан билээ. Аливаа хөдлөх, үл хөдлөх хөрөнгийг хуулийн дагуу эсвэл хууль зөрчигдсөнийг мэдээгүй, эсвэл хууль зөрчигдөж байгааг мэдэх бололцоогүй байсан нөхцөлд л шударгаар олж авсанд тооцох боломжтой. Гэтэл Монгол Улсын Засгийн газрын 2016 оны 6 дугаар сарын 13-ны өдрийн хуралдааны тэмдэглэлээс үзэхэд “Монголиан Коппер Корпорейшн” ХХК-ийн төлөөлөл гэх Худалдаа хөгжлийн банкны гүйцэтгэх захирал О.Орхон “... хуулиар бол энэ гэрээг баталсан, энэ гэрээ нь өөрөө өөрийгөө хүчингүй болгох ийм заалттай учраас дахиж энийг оруулах, соёрхон батлуулах зөвшөөрөл шаардлагагүй гэж бид үзэж дүгнэлтээ гаргаж байгаа. ...” гэж байсан нь хуулийн шаардлагыг урьдаас мэдэж байсныг харуулж байна.

Түүнчлэн, Оросын Холбооны Улсын “Ростех” корпораци болон “Монголиан Коппер Корпорейшн” ХХК-ийн хооронд 2016 оны 6 дугаар сарын 17-ны өдөр байгуулсан “Худалдах, худалдан авах гэрээ”-нд Худалдан авагч нь урьдчилгаа төлбөрийг 2016 оны 4 дүгээр сарын 22-ны өдрөөс өмнө төлсөн байхаар, мөн 2016 оны 3 дугаар сарын 15-ны өдөр хувьцаа худалдах, худалдан авах тухай толгой гэрээг байгуулсан тухай тусгасан байгаа нь Монгол Улсын эрх бүхий байгууллага давуу эрхээсээ татгалзсан шийдвэр гаргахаас өмнө хэлцэл хийж байсныг нотолж байна.

8. Монгол Улсад хүчин төгөлдөр үйлчилж байгаа Үндсэн хууль болон бусад хуулийн холбогдох заалтыг зөрчсөн шийдвэрийг үндэслэл болгон хийсэн хэлцлээр шилжүүлсэн өмчлөлийн зүйлийн хувийн өмчийн эрх холбогдох этгээдэд шударгаар үүссэн гэж үзэх, энэхүү эрхийг хамгаалах хууль зүйн хангалттай үндэслэл бүрдээгүй байна.

9. Иргэн Ч.Жадамба, Р.Очирбал, Ж.Онон, Н.Нямжаргал нарын Монгол Улсын Их Хурлын 2017 оны 23 дугаар тогтоол Үндсэн хуулийн Арван зургадугаар зүйлийн 12, 14 дэх заалт, Арван есдүгээр зүйлийн 1, Дөчин долдугаар зүйлийн 1, 2, Жаран дөрөвдүгээр зүйлийн 1, Жаран зургадугаар зүйлийн 1 дэх хэсгийг тус тус зөрчсөн тухай мэдээллийн шаардлагаар Үндсэн хуулийн цэцэд маргаан хянан шийдвэрлэх ажиллагаа үүсгэхээс Цэцийн гишүүн 2017 оны 103 дугаар тогтоолоор татгалзсаныг дурдаж байна.

Монгол Улсын Үндсэн хуулийн Жаран дөрөвдүгээр зүйлийн 1 дэх хэсэг, Жаран зургадугаар зүйлийн 2 дахь хэсгийн 1 дэх заалт, Үндсэн хуулийн цэцэд маргаан хянан шийдвэрлэх ажиллагааны тухай хуулийн 31, 32 дугаар зүйлийг тус тус удирдлага болгон

**МОНГОЛ УЛСЫН ҮНДСЭН ХУУЛИЙН НЭРИЙН ӨМНӨӨС
ДҮГНЭЛТ ГАРГАХ нь:**

1. Монгол Улсын Их Хурлын ““Эрдэнэт үйлдвэр” ХХК, “Монголросцветмет” ХХК-ийн талаар авах зарим арга хэмжээний тухай” 2017 оны 02 дугаар сарын 10-ны өдрийн 23 дугаар тогтоол нь Үндсэн хуулийн Нэгдүгээр зүйлийн 2 дахь хэсгийн “Ардчилсан ёс, шударга ёс, эрх чөлөө, тэгш байдал ... хууль дээдлэх нь төрийн үйл ажиллагааны үндсэн зарчим мөн.”, Тавдугаар зүйлийн 2 дахь хэсгийн “Төр нь ... хувийн өмчийн аливаа хэлбэрийг хүлээн зөвшөөрч, өмчлөгчийн эрхийг хуулиар хамгаална.”, мөн зүйлийн 3 дахь хэсгийн “Өмчлөгчийн эрхийг гагцхүү хуульд заасан үндэслэлээр хязгаарлаж болно.”, Арван зургадугаар зүйлийн 3 дахь заалтын “хөдлөх, үл хөдлөх хөрөнгө шударгаар олж авах, эзэмших, өмчлөх, өв залгамжлуулах эрхтэй. Хувийн өмчийг хууль бусаар хураах, дайчлан авахыг хориглоно. Төр, түүний эрх бүхий байгууллага нь нийгмийн зайлшгүй хэрэгцээг үндэслэн хувийн өмчийн эд хөрөнгийг дайчлан авбал нөхөх олговор, үнийг төлнө;”, Дөчин тавдугаар зүйлийн 2 дахь хэсгийн “Засгийн газрын тогтоол, захирамж нь хууль тогтоомжид нийцээгүй бол Засгийн газар өөрөө буюу Улсын Их Хурал хүчингүй болгоно.”, Далдугаар зүйлийн 1 дэх хэсгийн “Үндсэн хуульд ... төрийн байгууллагын бусад шийдвэр ... бүрнээ нийцсэн байвал зохино.” гэж заасныг тус тус зөрчөөгүй байна.

2. “Эрдэнэт үйлдвэр” ХХК, “Монголросцветмет” ХХК-ийн 49 хувийн энгийн хувьцааг төрийн мэдэлд авсан тохиолдолд “Монголиан Коппер Корпорейшн” ХХК-ийн Оросын Холбооны Улсын “Ростех” корпорацид уг 49 хувийн энгийн хувьцааг авахад зарцуулсан төлбөрийг төлж барагдуулах үүрэгтэйг дурдсугай.

3. Энэхүү дүгнэлтийг Үндсэн хуулийн цэцэд маргаан хянан шийдвэрлэх ажиллагааны тухай хуулийн 36 дугаар зүйлийн 2 дахь хэсэгт заасны дагуу дараагийн чуулганы хуралдаан эхэлсэн өдрөөс хойш 15 хоногийн дотор хэлэлцэж, хариу ирүүлэхийг Улсын Их Хуралд уламжилсугай.

ДАРГАЛАГЧ

Д.ОДБАЯР

ГИШҮҮД

**Н.ЖАНЦАН
Т.ЛХАГВАА
Д.СУГАР
Д.СОЛОНГО**

Хаяг:

“Төрийн мэдээлэл” эмхэтгэлийн редакц,
Улаанбаатар-14201, Төрийн ордон 124 тоот
И-мэйл: turiin_medeel@parliament.mn

Утас: 262420

Хэвлэлийн хуудас: 2

Индекс: 200003